

Werken met de fiche historische kritiek

Minder moeilijk dan je denkt!

HISTORISCHE KRITIEK.

KRITISCH BENADEREN VAN HISTORISCHE BRONNEN.

"Historische bronnen" zijn sporen die het verleden heeft achtergelaten: teksten, voorwerpen, herinneringen... Het soort historische bronnen dat het vaakst door historici wordt gebruikt, zijn teksten.

Om betrouwbare kennis uit dergelijke historische bronnen te halen, moet je ze **kritisch** benaderen: je moet ze beoordelen op hun waarheidsgehalte/ betrouwbaarheid. Deze fiche helpt je daarbij.

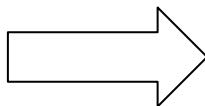
A. OPSTELLEN VAN EEN "IDENTITEITSKAART" VAN DE BRON.

Om een historische bron kritisch te benaderen, stellen we eerst een soort identiteitskaart van de bron op: nog vóór we de inhoud van een historische bron onderzoeken, proberen we zoveel mogelijk van de onderstaande vragen op te lossen (het is niet altijd mogelijk ze allemaal te beantwoorden).

(Je kan daarvoor zowel informatie vinden in en rond de bron zelf, als daarbuiten: in encyclopedieën, op het internet,...)

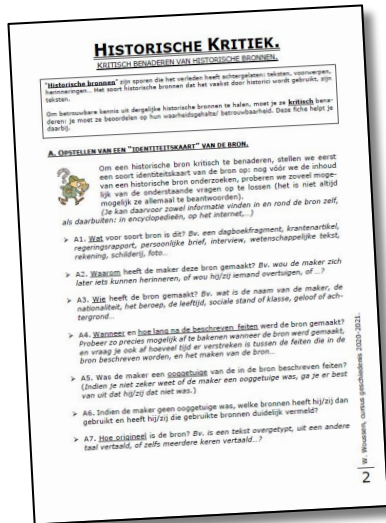
- A1. Wat voor soort bron is dit? Bv. een dagboekfragment, krantenartikel, regeringsrapport, persoonlijke brief, interview, wetenschappelijke tekst, rekening, schilderij, foto...
- A2. Waarom heeft de maker deze bron gemaakt? Bv. wou de maker zich later iets kunnen herinneren, of wou hij/zij iemand overtuigen, of ...?
- A3. Wie heeft de bron gemaakt? Bv. wat is de naam van de maker, de nationaliteit, het beroep, de leeftijd, sociale stand of klasse, geloof of achtergrond...
- A4. Wanneer en hoe lang na de beschreven feiten werd de bron gemaakt? Probeer zo precies mogelijk af te bakenen wanneer de bron werd gemaakt, en vraag je ook af hoeveel tijd er verstreken is tussen de feiten die in de bron beschreven worden, en het maken van de bron...
- A5. Was de maker een ooggetuige van de in de bron beschreven feiten? (Indien je niet zeker weet of de maker een ooggetuige was, ga je er best van uit dat hij/zij dat niet was.)
- A6. Indien de maker geen ooggetuige was, welke bronnen heeft hij/zij dan gebruikt en heeft hij/zij die gebruikte bronnen duidelijk vermeld?
- A7. Hoe origineel is de bron? Bv. is een tekst overgetypt, uit een andere taal vertaald, of zelfs meerdere keren vertaald...?

Je vindt de fiche historische kritiek op Google Classroom als een pdf-bestand

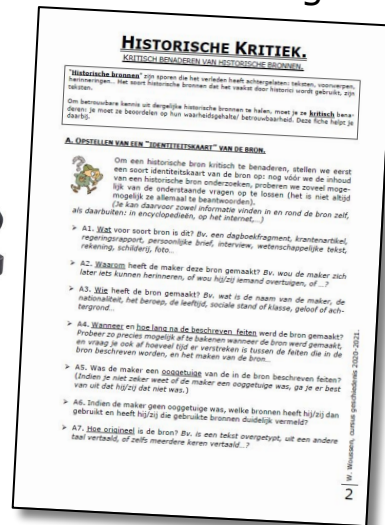
Tijdens toetsen en examens

Tijdens een toets krijg je deze fiche op gelamineerd papier van de leerkracht.

Tijdens een examen is deze fiche achteraan je examen door de leerkracht vastgehecht.

Tijdens een examen is deze fiche achteraan je examen door de leerkracht vastgehecht.

Je mag dit eventueel losmaken van het examen indien dat makkelijker werkt.

De fische historische kritiek gebruik
je om historische bronnen
kritisch te benaderen.

historische bronnen zijn
sporen die het verleden
heeft achtergelaten

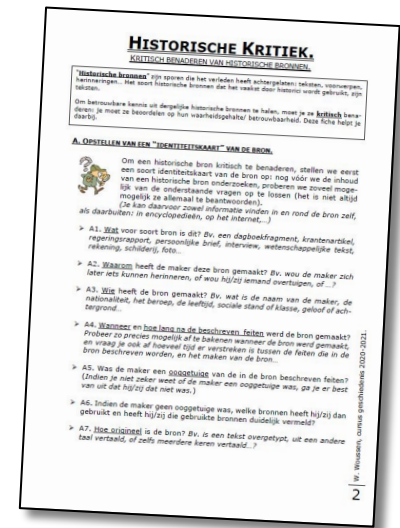

Om betrouwbare kennis uit dergelijke
historische bronnen te halen, moet je ze
kritisch benaderen: je moet ze beoordelen op
hun waarheidsgehalte/ betrouwbaarheid

Er staan 7 vragen op de voorkant van de fiche:

- A1. Wat voor soort bron is dit?
- A2. Waarom heeft de maker deze bron gemaakt?
- A3. Wie heeft de bron gemaakt?
- A4. Wanneer en hoe lang na de beschreven feiten werd de bron gemaakt?
- A5. Was de maker een ooggetuige van de beschreven feiten?
- A6. Indien de maker geen ooggetuige was, welke bronnen heeft hij/zij dan gebruikt en heeft hij/zij die gebruikte bronnen duidelijk vermeld?
- A7. Hoe origineel is de bron?

Na elke A-vraag beantwoorden we de B-vraag:

B. VOORLOPIG BESLUIT AAN DE HAND VAN DE IDENTITEITSKAART:

Geef zoveel mogelijk argumenten voor en tegen de betrouwbaarheid van de bron aan de hand van de antwoorden die je in A hebt gevonden.

-Bv. het is een dagboekfragment, dus er is veel kans dat de schrijver/schrijfster ervan eerlijk was (in een dagboek schrijf je normaal enkel dingen voor jezelf, en je schrijft ze kort na de feiten op).

-Of bv. de schrijver/schrijfster van een tekst vermeldt nergens waar hij/zij de informatie heeft gehaald (was geen ooggetuige, vermeldt geen bronnen) dus is er veel kans dat de informatie niet zo betrouwbaar is.

C. ONDERZOEKEN VAN DE INHOUD VAN DE BRON.

- C1. Lees, bekijk of beluister nu aandachtig de inhoud van de bron. Vat de inhoud in één zin samen (in je eigen woorden).
- C2. Zijn er elementen in de inhoud die je doen vermoeden dat de maker van de bron subjectief/objectief was? Bepreek kort alle dergelijke elementen die je vindt.

Een tekst is **objectief** als die zich puur beperkt tot feiten.
Een tekst is **subjectief** als die een persoonlijke mening bevat.

-Bv. Als verschillende meningen of standpunten in een tekst aan bod komen, dan is de tekst eerder objectief.

-Of bv. Als in een tekst het Spaanse leger steeds aangeduid wordt met de term "de vijand", dan is de tekst eerder subjectief.

D. VERGELIJKEN VAN BRONNEN.

Als je meerdere bronnen hebt die informatie bevatten over dezelfde historische feiten, dan kan je ze vergelijken:

- D1. Zijn er inhoudelijke gelijkenissen tussen meerdere bronnen? (bv. drie verschillende bronnen spreken telkens van 36 dodelijke slachtoffers bij een ramp.)
- D2. Zijn er inhoudelijke verschillen tussen meerdere bronnen (bv. in één bron is sprake van 10 dodelijke slachtoffers, in een andere van 100, of één bron spreekt van een 'ongeval', terwijl een andere bron iets een 'misdaad' noemt, of...)
- D3. Welke van de bronnen vind je het meest betrouwbaar en waarom? Geef argumenten op basis van de antwoorden in A, B en C.

De B-vraag staat op de achterkant van de fiche.

Geef zoveel mogelijk argumenten voor en tegen de **betrouwbaarheid** van de bron aan de hand van de antwoorden die je in A hebt gevonden.

B = BETROUWBAARHEID

Voorbeeld 1:

Meisje met de parel
Johannes Vermeer
ca 1665-1667

We beginnen altijd met een A-vraag:

A1. Wat voor soort bron is dit?

Een schilderij

Dan volgt de B-vraag (+ argument):

B1. Hoe betrouwbaar is een schilderij als historische bron?

OPGELET: er staat geen "B1" in de fiche: B = betrouwbaarheid.

Minder betrouwbaar.

Argument?

Want een schilder kan schilderen wat hij wil, ook pure fantasie.

OPGELET: Je krijgt pas punten wanneer je een argument geeft.

Voorbeeld 2:

Isabelle Read, 12 jaar,
kolendraagster:

"Het is zeer hard werk; ik weet niet hoeveel keren ik heen en weer loop van de bodem van de put tot de muur. Ik draag bijna 65 kg kolen op mijn rug; ik moet veel bukken en door het water lopen dat tot mijn enkels reikt. Ik hou niet van dat werk; de andere meisjes ook niet; maar je moet het wel doen."

*Report of Lord Ashley's
Commission on Mining,
Parliamentary Papers, 1842,
Appendix.*

We beginnen altijd met een A-vraag:

A5. Was de maker van de bron een ooggetuige?

Ja, Isabelle Read was een ooggetuige.

Dan volgt de B-vraag (+ argument):

B5. Hoe betrouwbaar is een ooggetuige?

OPGELET: er staat geen "B5" in de fiche: B = betrouwbaarheid.

Betrouwbaarder.

Argument?

Een ooggetuige heeft rechtstreekse informatie (niet via-via).

OPGELET: Je krijgt pas punten wanneer je een argument geeft.

Voorbeeld 3:

Zelfde bron als daarnet, maar nu een andere vraag.

Isabelle Read, 12 jaar,
kolendraagster:

"Het is zeer hard werk; ik weet niet hoeveel keren ik heen en weer loop van de bodem van de put tot de muur. Ik draag bijna 65 kg kolen op mijn rug; ik moet veel bukken en door het water lopen dat tot mijn enkels reikt. Ik hou niet van dat werk; de andere meisjes ook niet; maar je moet het wel doen."

*Report of Lord Ashley's
Commission on Mining,
Parliamentary Papers, 1842,
Appendix.*

We beginnen altijd met een A-vraag:

A7. Hoe origineel is de bron?

Niet origineel: vertaald en meerdere keren overgenomen.

Dan volgt de B-vraag (+ argument):

B7. Hoe betrouwbaar is een vertaalde en overgenomen bron?

OPGELET: er staat geen "B7" in de fiche: B = betrouwbaarheid.

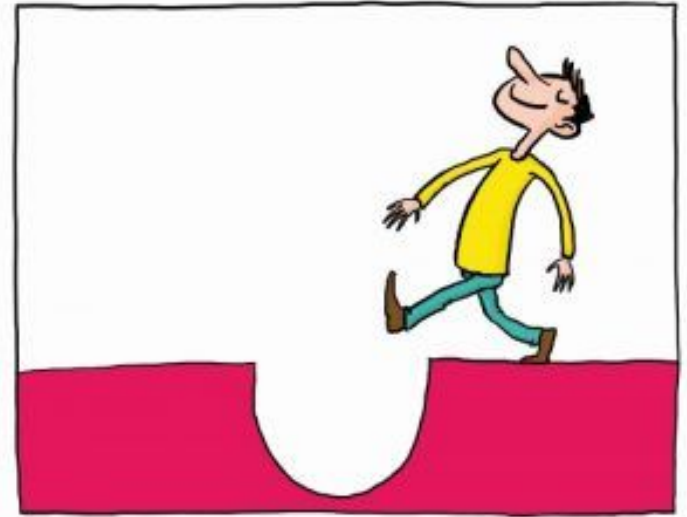
Minder betrouwbaar.

Argument?

Hoe meer tussenstappen, hoe meer kans op fouten en vervormingen

OPGELET: Je krijgt pas punten wanneer je een argument geeft.

De twee vaakst voorkomende valkuilen:

Valkuil 1: leerlingen antwoorden vaak op een verkeerde vraag.

Valkuil 2: leerlingen vergeten vaak een argument te geven.

Valkuil 1: leerlingen antwoorden vaak op een verkeerde vraag.

Bv. indien **A1** gevraagd wordt (wat soort bron is dit?) dan moet je **niet** antwoorden dat de maker een ooggetuige is (**A5**) of dat de bron vertaald is (**A7**) of ...

 Blijf dus steeds binnen de juiste vraag!

Valkuil 2: leerlingen vergeten vaak een argument te geven.

bv. het volstaat niet te zeggen dat een bron "*minder betrouwbaar is omdat ze vertaald is*". Je moet argumenteren **waarom** een vertaalde bron meer of minder betrouwbaar is: "*minder betrouwbaar want bij vertalen is er meer kans op vervormingen en fouten*".

 Geef dus steeds een argument!